

PRESENTACIÓ

PRESENTACIÓN (13)

FOREWORD (15)

PRÉSENTATION (17)

Josep Maria Castellà Andreu

Les preguntes sobre la democràcia mai no han deixat de ser presents en el debat científic i social, encara que no sempre ho hagin estat amb la mateixa intensitat, com tampoc les respostes que s'han anat donant al llarg del temps no han sigut coincidents. Des de l'Atenes de Pericles, en el s. V aC –arquetipus de la “llibertat dels antics”, segons B. Constant–, fins al sistema representatiu del s. XIX i la democràcia representativa del s. XX –«la llibertat dels moderns»–, les reflexions sobre la democràcia han tractat de donar resposta a dues qüestions que K. Popper va sintetitzar de manera magistral: qui governa? i com governa?, és a dir, l'origen del poder polític i els seus límits.

En aquest número monogràfic hem volgut tornar a un debat que, a Espanya, des del moment constituent, sovint hem relegat a un segon pla en les prioritats polítiques, normatives i doctrinals, tot i les enfàtiques declaracions constitucionals de la sobirania popular (art. 1.2 CE), el principi de participació (art. 9.2 CE) i el reconeixement del dret fonamental de participació en els assumptes públics (art. 23 CE). Podem parlar d'una “llibertat dels postmoderns” en termes diferents a les reflexions dels qui ens han precedit en altres contextos històrics i socials? O, dit d'una altra manera, què és el que singularitza el debat sobre la democràcia avui, als inicis del s. XXI? Quins perfils adopta ara la «democràcia constitucional»? Les preguntes sobre la democràcia continuen sent en bona mesura les mateixes de sempre, però, tal com es dedueix del que posen de manifest els autors que han participat en aquest número de la *Revista*, potser no serveixen les respostes conegudes i ja donades en altres moments, incloses les més recents dels anys de l'anomenada «eufòria participativa» posteriors al 1968 (W. Schmitt Glaeser).

En efecte, en vista de la situació *donada* dels estats democràtics contemporanis, cal demanar-se si els partits polítics, instruments fonamentals de participació política, són per si mateixos estructures que funcionen d'a-

cord amb el principi democràtic; o sobre l'actuació de la funció representativa atribuïda als parlaments i la problemàtica que suposa la inserció de les institucions de democràcia participativa –particularment la iniciativa popular– en l'exercici de la potestat legislativa i de control per part dels parlaments; o el paper que pot acomplir –i que compleix realment– el referèndum en les nostres democràcies representatives; o en quina mesura en l'àmbit del govern i l'Administració són eficaços els mandats participatius; o si es verifica que els ens territorials més propers a la vida del ciutadà –les comunitats autònomes i els ens locals– gaudeixen de marcs institucionals més idonis per a una normativa i una pràctica favorables a la participació popular; o també en quina mesura les reformes estatutàries i legals més recents contribueixen o no a complir aquesta finalitat. En els textos dels autors participants, hi van apareixent els béns jurídics que l'Estat democràtic ha de protegir: el pluralisme polític, la participació ciutadana, la transparència i el control del poder o *accountability*. En definitiva, no només s'ocupen de la qüestió de la legitimitat de les decisions sinó també de la responsabilitat per les decisions adoptades, el que suposa la interconnexió del principi democràtic amb el de l'Estat de dret, com proclama l'article 1.1 CE.

En la confecció del monogràfic s'ha partit de dues opcions: 1) ens hem volgut apropar a la situació de l'Estat democràtic, d'acord amb la línia de la *Revista*, a través d'un enfocament interdisciplinar, des del dret públic, on la teoria constitucional es combina amb un dret constitucional i administratiu positius, i incorporant a l'anàlisi algunes dades de la pràctica per arribar a conclusions més acabades, així com algunes aportacions de la ciència política, que il·luminen el discurs jurídic i li proposen reptes que cal tenir en compte; i 2) ja que el debat transcendeix les nostres fronteres i hi ha problemes que són comuns, hem volgut que la reflexió es focalitzi en uns temes determinats sobre els quals autors de procedències diverses aporten llurs experiències (com és el cas de les eleccions primàries) i/o consideracions metodològiques (l'auditoria democràtica a Austràlia) o dogmàtiques (el referèndum en el sistema constitucional), tot generant una circulació d'idees que ens enriqueixi a tots i ens esperoni a l'hora d'afrontar reformes legislatives, la interpretació judicial i la recerca científica.

L'interès per l'Estat democràtic s'ha fet palès en diversos articles relacionats amb el tema que s'han rebut i que es publiquen en la secció “Estudis”. El número que ara es presenta és, però, una obra forçosament inacabada.

Hi ha arguments i experiències estrangeres que no s'han pogut tractar per motius diversos, i altres que requeririen un aprofundiment més gran. De la lectura del que ara es presenta, estic segur que en sortiran idees i aportacions noves.

Presentación

Las preguntas sobre la democracia nunca han dejado de estar presentes en el debate científico y social, aunque no siempre haya sido con la misma intensidad, ni tampoco hayan sido coincidentes las respuestas que se han ido dando a lo largo del tiempo. Desde la Atenas de Pericles, en el s. V a. C. —arquetipo de la «libertad de los antiguos», según B. Constant—, hasta el sistema representativo del s. XIX y la democracia representativa del s. XX —«la libertad de los modernos»—, las reflexiones sobre la democracia han intentado ofrecer una respuesta a dos cuestiones que K. Popper sintetizó de manera magistral: ¿quién gobierna? y ¿cómo gobierna?, es decir, el origen del poder político y sus límites.

En este número monográfico hemos querido regresar a un debate que, en España, desde el momento constituyente, hemos relegado a menudo a un segundo plano en las prioridades políticas, normativas y doctrinales, a pesar de las enfáticas declaraciones constitucionales de la soberanía popular (art. 1.2 CE), el principio de participación (art. 9.2 CE) y el reconocimiento del derecho fundamental de participación en los asuntos públicos (art. 23 CE). ¿Podemos hablar de una «libertad de los posmodernos» en términos distintos a las reflexiones de quienes nos han precedido en otros contextos históricos y sociales? O, dicho de otro modo, ¿qué es lo que singulariza el debate sobre la democracia hoy, a principios del s. XXI? ¿Qué perfiles adopta ahora la «democracia constitucional»? Las preguntas sobre la democracia siguen siendo en gran medida las mismas de siempre, pero, tal como se deduce de lo que ponen de manifiesto los autores que han participado en este número de la Revista, quizá ya no sirvan las respuestas conocidas y dadas en otras épocas, incluyendo las más recientes de los años de la llamada «euforia participativa» posteriores a 1968 (W. Schmitt Glaeser).